

سنجش کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی (مورد: بخش مرکزی شهرستان اسلام آباد غرب)

بتول میرزائیان¹، دکتر بیژن رحمانی^{2*}، دکتر محمد تقی رضویان³، دکتر عبدالرضا فرجی راد⁴

¹ دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه ریزی روستایی گرایش آمایش کیفیت محیطی در مناطق روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی

واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران

² دانشیار دانشگاه شهید بهشتی، گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، تهران، ایران

³ استاد دانشگاه شهید بهشتی، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، تهران، ایران

⁴ دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، گروه جغرافیای سیاسی، تهران، ایران

چکیده

یکی از مهم‌ترین اهداف سیاست‌های عمومی هر جامعه‌ای، بهبود کیفیت زندگی آن جامعه می‌باشد. این مقاله به بحث درباره کیفیت زندگی در سطح مناطق روستایی می‌پردازد. تحقیق به دنبال پاسخ به این سوال است که مناطق روستایی بخش مرکزی شهرستان اسلام آباد غرب تا چه اندازه از شاخص کیفیت زندگی برخوردارند. ارزیابی کیفیت زندگی در سه شاخص اجتماعی، اقتصادی و کالبدی و با 13 مؤلفه صورت گرفته است. تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق آزمون T تک‌نمونه‌ای انجام گرفته است. براساس یافته‌های تحقیق، محاسبه میانگین برخورداری نشان داده که دهستان شیان با 33/47 درصد مطلوب‌ترین کیفیت زندگی و دهستان حومه شمالی با 28/43 درصد پایین‌ترین سطح رضایت از کیفیت زندگی را دار می‌باشند. بنابراین برای بهبود کیفیت زندگی در نواحی روستایی مورد مطالعه، برنامه‌ریزی در همه شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی و کالبدی لازم است که این مهم از طریق خدمات‌دهی و ساماندهی به روستاها به ویژه روستاهای کم برخوردار می‌تواند تأثیرگذار باشد.

کلید واژه‌ها: شهرستان اسلام آباد غرب، روستا، شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی و کالبدی، کیفیت زندگی

مقدمه

آنچه امروزه اهمیتی روزافزون می‌یابد این واقعیت است که نه تنها جوامع به طور کلی، بلکه جماعت‌های روستایی نیز در حال پیچیده‌تر شدن روزافزون هستند. این‌گونه پیچیدگی در تنوع‌پذیری الگوهای فعالیت و جابه‌جایی افراد، خانوارها و نهادها و به‌طور کلی در حجم روزافزون جریان اطلاعات، سرمایه، نوآوری و... به خوبی قابل ردیابی است (سعیدی، 1389: 4). با توجه به محرومیت جامعه روستایی، بررسی و تحلیل کیفیت زندگی این قشر از جامعه به عنوان یک ملاک سنجش در برآورده شدن نیازهای مادی و غیرمادی خانواده‌های روستایی و درک ذهنی و رضایت آن‌ها از این نیازها ضرورت می‌یابد (بریمانی و همکاران، 1393: 1). کیفیت زندگی نشان‌دهنده ویژگی‌های کلی اجتماعی و اقتصادی و... است. و به عنوان شاخص پیشرفت یک اجتماع در نظر گرفته می‌شود (حریرچی و همکاران، 1388: 90). شرایط کیفیت زندگی در مناطق روستایی بیش از آنکه متأثر از عوامل انسانی باشد؛ متأثر از شرایط محیط طبیعی مانند نحوه استقرار و تیپ روستا؛ نقش ناهمواری‌ها در شبکه‌های دسترسی و همچنین شبکه‌های زیربنایی؛ نقش ناهمواری‌ها در معیشت روستایی و... است. این بدان معنا است که عوامل طبیعی بالقوه می‌توانند نقش مستقیم در موضوع کیفیت زندگی و رضایت‌مندی از شرایط زندگی روستائیان داشته باشند. شرایط انسانی نیز می‌تواند از طریق برنامه‌ریزی‌هایی که منطبق بر ادارک محیطی باشد نقش و تاثیر ناملایمت‌های طبیعی را حدودی کاسته و محیط توانمندی را برای روستائیان ایجاد کنند. جمع بندی کلی در این زمینه این است که شاخص کیفیت زندگی متأثر از مجموعه‌ای از عوامل طبیعی و انسانی که در ساختن رفاه و رضایت‌مندی افراد جامعه مشارکت دارند. یکی از نتایج توجه به مفهوم کیفیت‌زندگی در برنامه‌ریزی توسعه و عمران، در نظرگرفتن نتایج و تأثیرات کیفی توسعه بر روان و حیات معنوی انسان‌هاست، که در گذشته کمتر به آن توجه می‌شد. این امر به نوبه خود مستلزم شناخت نیازهای انسانی و تنوع آنهاست که بسیار فراتر از زیستی یا اقتصادی است (بیگدلی، 1385: 39). ارتقای سلامت و بهبود کیفیت زندگی نیز از طریق برابری فرصت‌ها و امکانات دستیابی به آموزش و اشتغال، تعادل بین مناطق استان‌ها، توزیع عادلانه- درآمد، افزایش تأمین نیازهای اساسی مردم، حفظ و ارتقای سلامت افراد جامعه، عادلانه ساختن ضریب دسترسی به خدمات سلامت بر حسب جنسیت، اقوام، گروه‌های اجتماعی و مناطق جغرافیایی و پایدارسازی فرآیند تأمین منابع و مشارکت عادلانه مردم در تأمین سلامت مدنظر است (غفاری و همکاران، 1388: 191).

زئو (2004) در پایان‌نامه دکترای خود به بررسی ارزیابی استفاده و کیفیت خدمات انسانی بر برداشت از کیفیت زندگی پرداخت. از دیدگاه فردی، تأهل، مالکیت سکونت و آموزش و از نگاه خانواده، درآمد خانوار و وضعیت سلامت و از منظر خدمات، جامعه‌بشری، ایمنی، عوامل مهم ادراک از کیفیت زندگی هستند. استرلین و انگلسکو (2007) با استفاده از آمارهای مقطعی و سری‌های زمانی کشورهای مختلف به بررسی رابطه میان کیفیت زندگی و رشد اقتصادی پرداختند. آنها در پاسخ به این سوال که رشد اقتصادی، بهبود در کیفیت زندگی افراد (اعم از مادی، بهداشتی، آموزشی، سیاسی و...) در کشورهای مختلف را تا چه اندازه‌ای تحت تاثیر قرار خواهد داد. نتایج یافته‌ها نشان داد که با افزایش درآمد سرانه همواره با یک افزایش معنی دار در کیفیت زندگی همراه بوده است. ایوو و همکاران (2009) به تحقیقی با عنوان "کیفیت‌زندگی در مناطق روستایی کرواسی: برای ماندن یا ترک آن" پرداخته‌اند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد که فقدان فرصت‌های شغلی، محدودی انتخاب حرفه، امکانات و درآمد پایین، همچنین خدمات اجتماعی و بهداشتی و

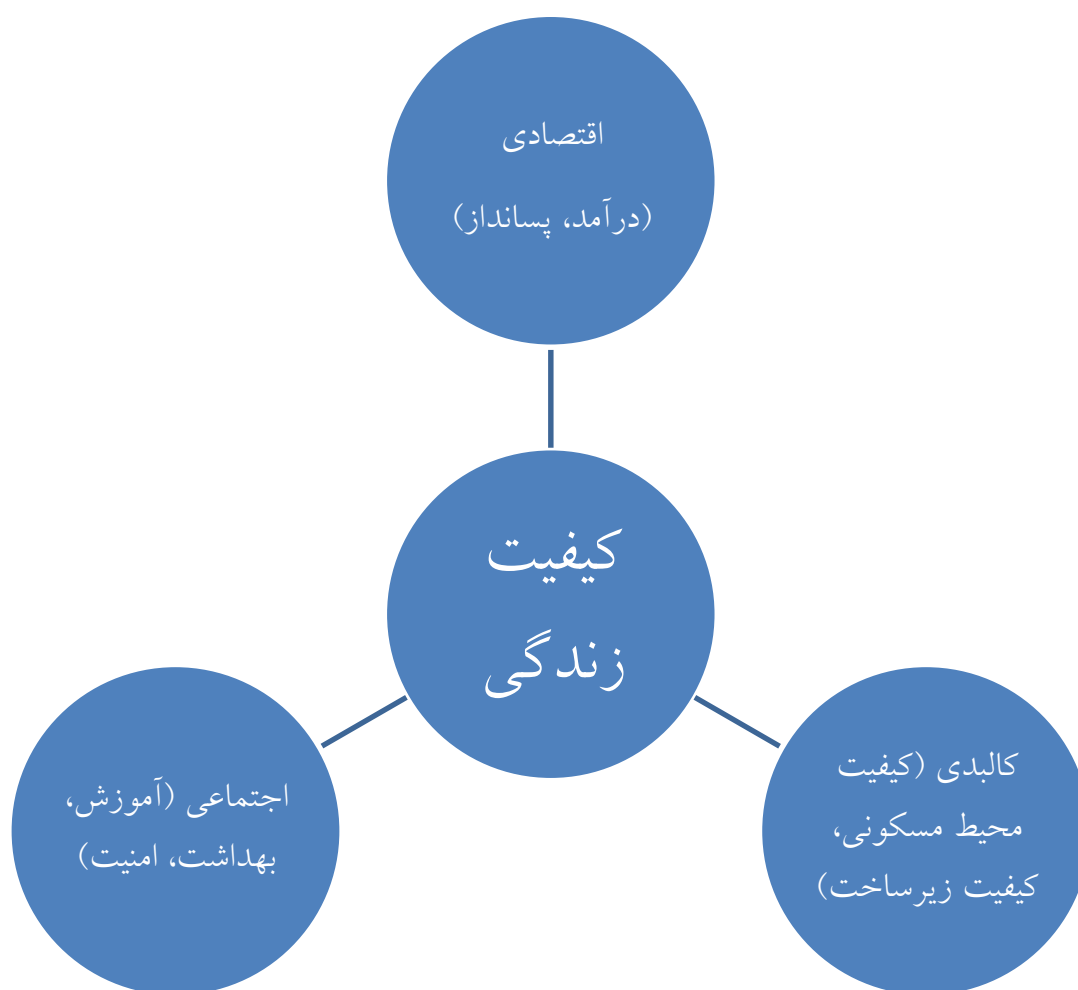
درمان ضعیف در روستاها باعث کاهش رضایت زندگی شده بود. ماجدی و لهسایی‌زاده (1385) به بررسی رابطه متغیرهای زمینه‌ای، سرمایه اجتماعی و رضایت از کیفیت زندگی در روستاهای استان فارس پرداخته‌اند، نتایج تحقیق مشخص کرد سرمایه اجتماعی متغیر پیش‌بینی کننده بهتری نسبت به متغیرهای جمعیتی به شمار می‌رود. سرتیپی - پور (1387) در پژوهشی دیگر نشان داد تقریباً همه استان‌هایی که در مرکز جغرافیایی کشور قرار دارند از حیث شاخص - های مسکن روستایی در وضعیت نسبتاً مناسب‌تری قرار دارند و بیشتر استان‌هایی که از نظر مسکن روستایی وضعیت مناسبی ندارند در مرزها قرار گرفته‌اند. در مطالعه دیگر رضوانی و همکارانش (1389) به تحلیل ارتقای روستاها به شهر و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی در دو ناحیه صاحب در کردستان و فیروز آباد در لرستان پرداخته‌اند. نتایج بررسی نشان می‌دهد که در مجموع، ارتقای روستا به شهر باعث بهبود چشمگیر زندگی در دو شهر مذکور شده است (رضوانی و همکاران: 33، 1389). پورطاهری و همکارانش (1390) به ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی دهستان خاوه در لرستان پرداخته و به این نتایج رسیدند که کیفیت آموزش، کیفیت محیط مسکونی، کیفیت محیط فیزیکی و نیز کیفیت درآمد و اشتغال پائین تر از حد متوسط کشور است (پور طاهری و همکاران: 13، 1390). رکن‌الدین‌افتخاری و همکارانش (1390) در ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در مناطق روستایی شهرستان دلفان به این نتایج رسیدند که در بخش کیفیت آموزش، محیط مسکونی و محیط فیزیکی، سلامت و امنیت و نیز درآمد و اشتغال را پائین تر از حد متوسط ارزیابی کرد است. در ضمن هرچه مراکز روستایی از مرکز شهر فاصله می‌گیرند کیفیت زندگی به تبع آن تغییر می‌کند. هدف این مقاله پاسخ به این سوال است که مناطق روستایی بخش مرکزی شهرستان اسلام‌آباد غرب تا چه اندازه از شاخص کیفیت زندگی برخوردارند؟

مبانی نظری

کیفیت، مفهوم پیچیده‌ای است که معانی متفاوت را با توجه به موقعیت‌ها و شرایط گوناگون یدک می‌کشد. بشر معاصر همیشه به خدمات با کیفیت بالا نیاز داشته‌است ولی مفهوم کیفیت و فرآیند آن تغییرات زیادی در ذهن ایجاد می‌کند (Zeren Gulersory et al, 2009: 110). کیفیت زندگی برای اولین بار به عنوان یک مفهوم، در فلسفه یونان باستان ظاهر شد که ارسطو آن را در ارتباط با شادی در نظر گرفت (Zhao, 2004: 1). اما از سال 1930 مطالعه در مورد کیفیت زندگی به طور جدی‌تر مورد توجه محققان رشته‌های مختلف قرار گرفت (Lee, 2008: 1205) و در سال 1960 به عنوان یک موضوع اصلی در تحقیقات شاخص‌های اجتماعی به عنوان یک واکنش علیه سلطه شاخص‌های اقتصادی در روند سیاست ظهور کرد که ابتدا بر روی شاخص‌های عینی مانند: تندرستی، فقر، بیماری و خودکشی تأکید داشت، اما شاخص‌های ذهنی در طول سال 1970 به آن اضافه شد (Veenhoven, 2007: 1). تعریف جغرافیایی کیفیت زندگی شامل مفهوم رفاه فردی است، اما تمرکز بیشتر در مکان‌های زندگی افراد است. تعریف جغرافیایی شامل هر دو اقدامات عینی و ذهنی از شرایط اجتماعی و زیست محیطی را در یک محل و چگونگی این شرایط مردم زندگی می‌کنند به عنوان کیفیت منحصر به فرد زندگی وجود دارد (Apparicio et al, 2008: 357). شاخص‌های کیفیت زندگی مشتق علمی و منعکس کننده کلی احساس نه تنها فرد بلکه تمامی شهروندان است. بنابراین ذهنیت به حداقل رسیده و یا حذف شده و در مجموع با استفاده از روش پذیرفته، کنترل، تمرین، و بررسی شده‌است (Young, 2008: 2). استفاده

از شاخص‌های اجتماعی و ذهنی باهم، برای سیاست‌گذاران یک ارزیابی دقیق از کیفیت زندگی لازم است (Diener et al, 2006, 1997). به اعتقاد پال (2005)، کیفیت زندگی نشان‌دهنده ویژگی‌های کلی اجتماعی و اقتصادی و محیطی مناطق است و می‌تواند به عنوان ابزاری قدرتمند برای نظارت بر برنامه‌ریزی توسعه اجتماع به کار رود. لذا هدف غایی مطالعه کیفیت زندگی و کاربرد متعاقب آن، بدین منظور است که مردم توان بهره‌مندی از زندگی‌ای با کیفیت مطلوب را داشته باشند، به طوری که این زندگی علاوه بر هدفمندی لذت‌بخش هم باشد (Allen, Voget and Cordes, 2002,).

(14).

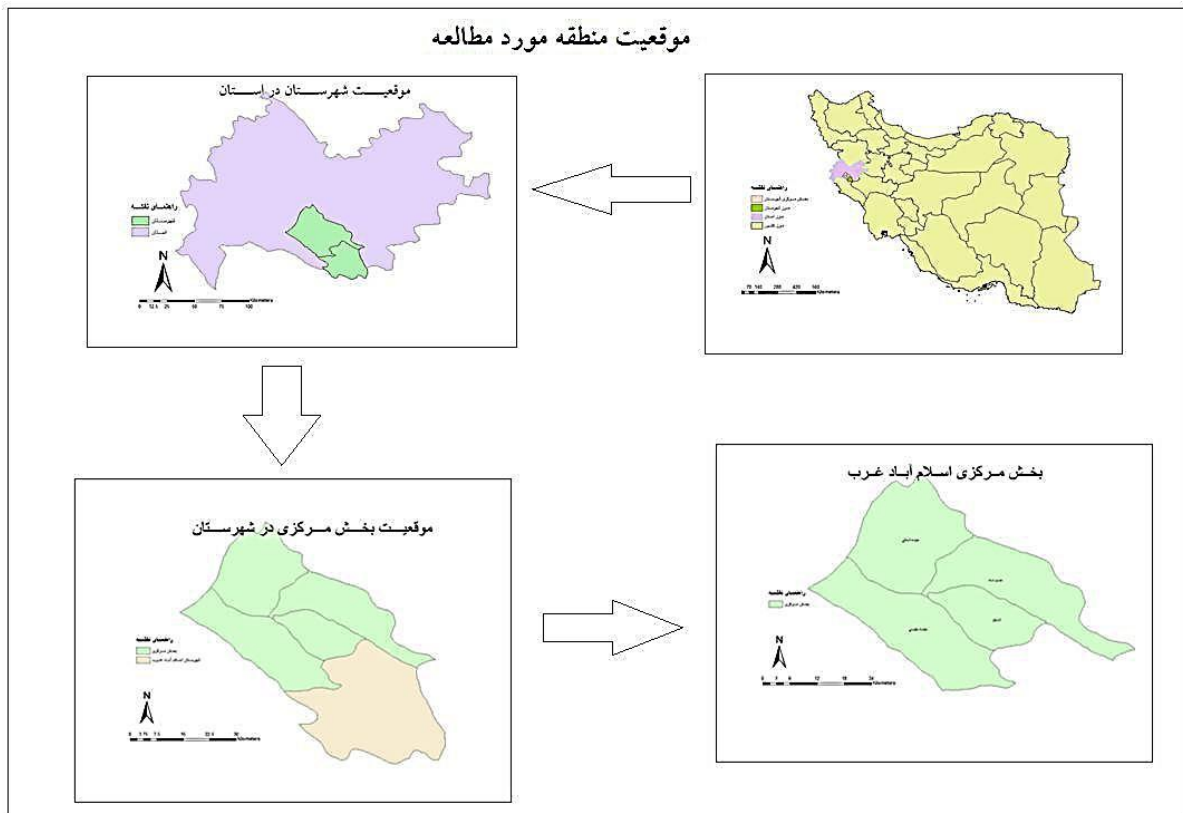

شکل 1: مدل مفهومی کیفیت زندگی

روش تحقیق

روش تحقیق به صورت پیمایشی مبتنی بر پرسشنامه است. جامعه آماری تحقیق حاضر، کل سرپرستان خانوارهای روستایی بخش مرکزی شهرستان اسلام‌آبادغرب می‌باشد که شامل 4265 خانوار می‌باشد، جهت تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است که حجم نمونه لازم جهت تکمیل پرسشنامه 352 نفر محاسبه گردید. بخش مرکزی شهرستان اسلام‌آبادغرب شامل چهاردهستان به نام‌های دهستان حسن‌آباد، دهستان حومه‌شمالی، دهستان حومه‌جنوبی

و دهستان شیان می‌باشد. تعداد 20 روستا به صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون t در نرم‌افزار SPSS استفاده شده است.

شکل 2: نقشه موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

جدول 1: اسامی روستاهای مورد مطالعه بخش مرکزی شهرستان اسلام‌آباد غرب

نام دهستان	نام روستا	تعداد خانوار	جمعیت (نفر)
حسن آباد	انجیرک	198	764
	دلو حسن آباد	151	570
	باقرآباد سفلی	150	660
	تنگ شوهان علیا	143	553
	حسن آباد	321	1169
شیان	کرم پناه آباد	96	387
	قلعه شیان	600	2217
	کمره سفلی	140	553
	میر عزیز	223	821
	سراب شیان	109	458
حومه شمالی	تپه گله علیا	74	292
	چقازردچوپانکاره	223	929
	سرخرک	117	476

463	103	سراب خمان	حومه جنوبی
824	199	چنگر جلیلود	
608	165	تجراکبر	
1671	443	برف آبادعلیا	
758	195	چالاب بکر	
921	220	کله جوب	
1548	395	چقاکبود	
16642	4265	20	جمع کل

بحث و یافته‌ها

برای سنجش کیفیت زندگی در ابعاد سه‌گانه (اجتماعی، اقتصادی و کالبدی) از آزمون T تک نمونه‌ای برای تحلیل ابعاد یادشده پرداخته شده است. طبق جدول 2 در کلیه مؤلفه‌های موردبررسی شرایط کیفیت زندگی کمتر از حد متوسط می‌باشد.

جدول 2: سطح معناداری متغیرهای مؤثر بر کیفیت زندگی

قلمرو	شاخص‌ها	آماره t	سطح معناداری	میانگین	مجموع میانگین
اقتصادی	درآمد	-20/500	0/000	2/13	3/68
	پس‌انداز	-36/651	0/000	1/55	
اجتماعی	آموزش	-22/853	0/000	2/18	6/06
	بهداشت	-20/666	0/000	2/21	
	امنیت	-45/593	0/000	1/67	
کالبدی	کیفیت مسکن	-44/28	0/000	2/11	3/93
	کیفیت زیرساخت‌ها	-42/435	0/000	1/82	

طبق جدول 2 اختلاف میانگین معنی‌داری وجود دارد و با توجه به مجموع میانگین‌های بدست آمده شاخص اجتماعی نسبت به دو مؤلفه دیگر در وضعیت بالاتری قرار دارد.

جدول 3: رتبه‌بندی روستاها براساس بعد اجتماعی در هر دهستان

نام دهستان	نام روستا	میانگین	آماره t	سطح معناداری	رتبه
حسن آباد	تنگ شوهران علیا	1/71	-10/63	0/000	5
	دلوحسن آباد	2/01	-8/90	0/000	2
	باقرآبادسفلی	1/98	-8/81	0/000	3
	انجیرک	1/85	-7/80	0/000	4
	حسن آباد	2/20	-31/62	0/000	1
حومه شمالی	چقازردچوپانکاره	1/98	-10/64	0/000	4
	سرخک	1/78	-10/92	0/000	5

2	0/000	-7/37	2/10	چنگر جلیلوند	
1	0/000	-13/96	2/18	تپه گله علیا	
3	0/000	-16/11	2/06	سراب خمان	
3	0/000	-13/80	1/92	کمره سفلی	شیان
2	0/000	-8/08	1/93	سراب شیان	
5	0/000	-60/37	1/31	میرعزیزی	
1	0/000	7/71	4/21	قلعه شیان	
4	0/000	-20/90	1/89	کرم پناه آباد	
3	0/000	14/42	2/01	تجراکبر	حومه جنوبی
4	0/000	-12/86	1/90	چالاب بکر	
2	0/000	-7/45	2/34	برف آبادعلیا	
1	0/000	37/57	2/40	چقاکیود	
5	0/000	-7/41	1/78	کله جوب	

مطابق جدول 3 دهستان شیان با مجموع میانگین 11/26 رتبه اول را از نظر بعداجتماعی به خوداختصاص داده- است و دهستان حسن آباد در این بعدرتبه چهارم را با مجموع میانگین 9/75 کسب کرده است.

جدول 4: رتبه بندی روستاها از لحاظ بعدکالبدی در هردهستان

رتبه	سطح معناداری	آماره t	میانگین	نام روستا	نام دهستان
4	0/000	-15/91	2/10	تنگ شوهان علیا	حسن آباد
5	0/000	-14/29	2/08	دلوحسن آباد	
1	0/000	-10/89	2/55	باقرآبادسفلی	
3	0/000	-9/20	2/11	انجیرک	
2	0/000	-16/96	2/25	حسن آباد	
5	0/000	-15/98	1/93	چقازردچوپانکاره	حومه شمالی
2	0/000	-11/20	2/08	سرخک	
3	0/000	-10/85	2/07	چنگر جلیلوند	
4	0/000	-12/91	2/06	تپه گله علیا	
1	0/000	-11/05	2/08	سراب خمان	
5	0/000	37/39	2/15	کمره سفلی	شیان
2	0/000	-12/19	2/33	سراب شیان	
4	0/000	-9/75	2/31	میرعزیزی	
1	0/000	30/53	2/43	قلعه شیان	
3	0/000	-14/12	2/33	کرم پناه آباد	
5	0/000	-13/84	1/88	چالاب بکر	حومه جنوبی
1	0/000	-11/35	2/23	برف آبادعلیا	

3	0/000	-12/57	1/97	کله جوب
2	0/000	-17/91	2/04	چقاکیود
4	0/000	-20/90	1/89	تجراکبر

جدول 4 نشان می‌دهد که از بین دهستان‌های مورد مطالعه دهستان شیان با مجموع میانگین 11/55 رتبه اول را از نظر بعد کالبدی دارا می‌باشد در حالیکه دهستان حومه جنوبی کمترین مقدار میانگین یعنی 10/01 را کسب کرده است.

جدول 5: رتبه‌بندی روستاها از لحاظ بعد اقتصادی در دهستان

رتبه	سطح معناداری	آماره t	میانگین	نام روستا	نام دهستان
1	0/000	-4/84	2/40	تنگ شوهان علیا	حسن آباد
5	0/000	-16/43	1/50	دلوحسن آباد	
2	0/000	-6/32	2	باقرآبادسفلی	
3	0/000	-11/61	1/87	انجیرک	
4	0/000	-20	1/71	حسن آباد	
4	0/000	-16/43	1/50	چقازردچوپانکاره	حومه شمالی
1	0/000	-5/64	2/15	سرخک	
3	0/000	-15/22	1/53	چنگر جلیلود	
5	0/000	-17	1/40	تپه گله علیا	
2	0/000	-13/76	1/53	سراب خمان	
4	0/000	-10/54	1/93	کمره سفلی	شیان
5	0/000	-16/08	1/90	سراب شیان	
2	0/000	-4/77	2/18	میرعزیزی	
1	0/000	-2/11	2/56	قلعه شیان	
3	0/000	-7/96	2/09	کرم پناه آباد	
3	0/000	13/39	1/68	تجراکبر	حومه جنوبی
4	0/000	-23/23	1/50	چالاب بکر	
1	0/000	-8/94	2	برف آبادعلیا	
5	0/000	15/53	1/46	چقاکیود	
2	0/000	-7/41	1/78	کله جوب	

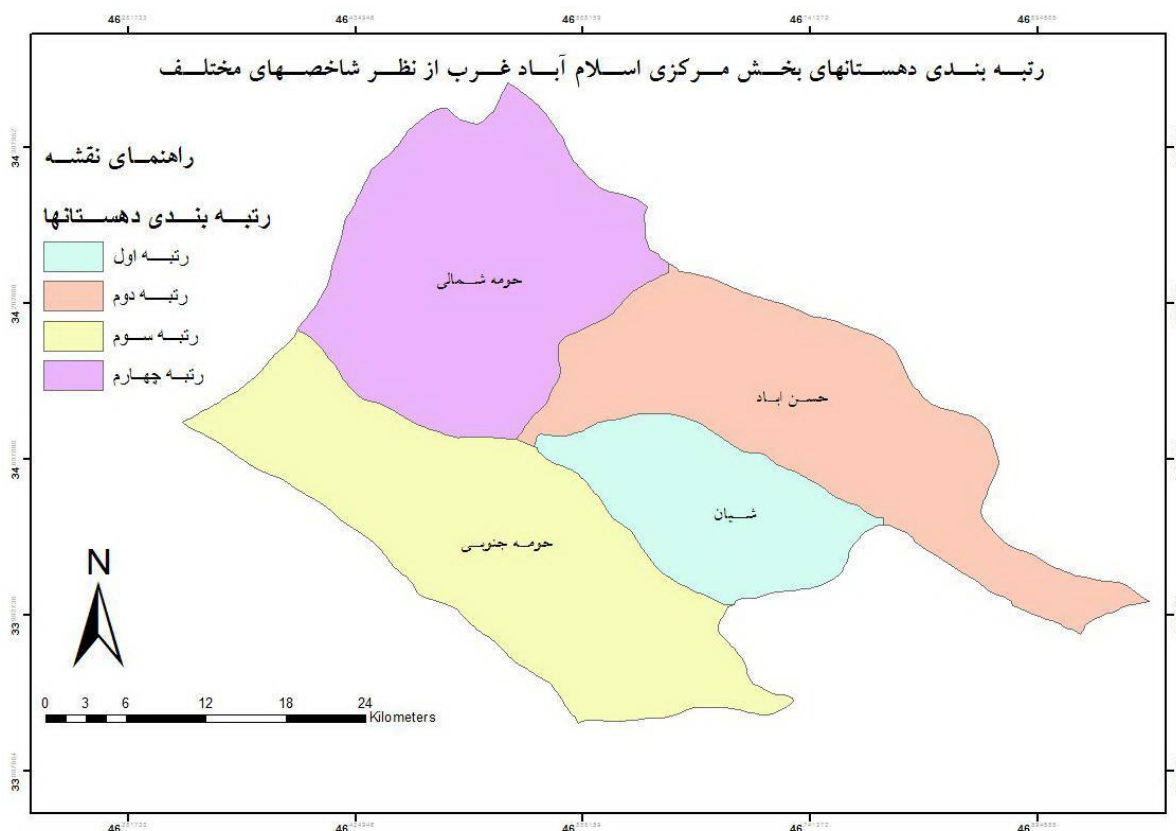
مطابق جدول 5 دهستان شیان در بعد اقتصادی با میانگین 10/66 رتبه برتر و دهستان حومه شمالی با میانگین 8/11 رتبه آخر را دارا می‌باشند.

جدول 6: رتبه‌بندی دهستان‌ها از نظر ابعاد سه گانه مورد نظر در تحقیق بر اساس میانگین برخورداری

رتبه	میانگین برخورداری	ابعاد			نام دهستان
		کالبدی	اقتصادی	اجتماعی	
2	30/32	11/09	9/48	9/75	حسن آباد

4	28/43	10/22	8/11	10/1	حومه شمالی
1	33/47	11/55	10/66	11/26	شیان
3	28/86	10/01	8/42	10/43	حومه جنوبی

مطابق جدول 6 دهستان شیان با میانگین برخورداری 33/47 دهستان اول در همه ابعاد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی می باشد و دهستان حومه شمالی با میانگین برخورداری 28/43 رتبه آخر را دارا می باشد.

شکل 3: سطح بندی کیفیت زندگی دهستان ها با توجه به شاخص های مورد مطالعه

نتیجه گیری

در این مقاله سعی شد با بررسی ابعاد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی در چهار دهستان بخش مرکزی شهرستان اسلام آباد غرب، میزان رضایت مندی ساکنان این نواحی، ارزیابی و موردسنجش قرار گیرد. بررسی های تحلیلی درباره کیفیت زندگی در محدوده مطالعاتی نشان می دهند که مؤلفه های اجتماعی، اقتصادی و کالبدی از نظر میزان رضایت مندی از کیفیت زندگی کمتر از حد متوسط می باشند. طبق جدول 6 تنها دهستان شیان از نظر ابعاد کالبدی، اقتصادی و اجتماعی از جایگاه یکسانی برخوردار است اما در دهستان های دیگر تنها در یکی از ابعاد رتبه خوبی دارند و در ابعاد دیگر جایگاه ضعیفی نسبت به دهستان های دیگر دارند. به عنوان مثال از نظر اجتماعی دهستان حسن آباد پائین ترین رتبه را در بین دهستان های دیگر دارد و یا دهستان حومه شمالی از نظر اقتصادی نسبت به دیگر ابعاد کمترین رتبه را دارد. این نتایج عدم برخورداری از یکسری امکانات و تسهیلات و برنامه ریزی های دقیق را می رساند. عواملی چون ارائه خدمات

آموزشی مناسب‌تر متناسب با جمعیت روستاها و تقویت شاخص‌های آموزشی، ارتقاء سطح کیفیت مسکن با اعطای وام مسکن به روستاییان و نظارت بر چگونگی ساخت و ساز مسکن روستایی در جهت بهبود و بازسازی مساکن روستایی، اعطای تسهیلات و اعتبارات باهدف اشتغالزایی و ایجاد سرمایه‌گذاری در قالب فعالیت‌های زودبازده در محیط روستا و ایجاد بسترهای مناسب اشتغال متناسب با ویژگی‌های منطقه، برنامه‌ریزی در همه ابعاد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی برای هر دهستان و ارائه الگوی مناسب متناسب با ظرفیت‌های هر کدام، می‌تواند به ترتیب در بهبود بعد کالبدی و اقتصادی و اجتماعی سکونت‌گاه‌های روستایی تأثیر گذار باشد.

منابع

- 1- پورطاهری، مهدی، رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، بدری، علی، 1390، راهبردها و سیاست‌های توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی: با تأکید بر تجربیات جهانی و ایران، تهران، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.
- 2- بریمانی، فرامرز، جعفری، مهدی، بلوچی، عثمان، 1393. بررسی و تحلیل میزان رضایتمندی ساکنان روستایی از کیفیت زندگی: مطالعه موردی: دهستان مهبان شهرستان نیکشهر، فصلنامه علمی- پژوهشی فضای جغرافیایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر، سال چهاردهم، شماره 46، صص 151-131.
- 3- بیگللی، الهه، 1385، توسعه پایدار در شهرهای جدید، مجموعه مقالات طرح‌های توسعه شهری، اقتصاد، مدیریت، حمل و نقل و ترافیک در شهرهای جدید، کتاب سوم.
- 4- سعیدی، عباس، 1389، محیط، فضا و توسعه، بحثی در ضرورت توسعه یکپارچه روستایی- شهری، مسکن و محیط روستا، شماره 131.
- 5- سعیدی، عباس، 1389، توسعه پایدار و ناپایداری توسعه روستایی، ده مقاله در شناخت سکونتگاه‌های روستایی، نشر مهر مینو، تهران.
- 6- سرتیپی‌پور، محسن، 1387، ارزیابی و تحلیل مسکن روستایی استان سیستان و بلوچستان و پیشنهاد جهت‌گیری آتی، فصلنامه علمی و پژوهشی انجمن جغرافیایی ایران، شماره 8.
- 7- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، فتاحی، احد، حاجی‌پور، مجتبی، 1390، ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان دلفان)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، سال دوم، شماره دوم، تابستان 1390، صص 69-94.
- 8- غفاری، غلامرضا، امیدی، رضا، 1388، کیفیت زندگی شاخص توسعه اجتماعی، اندیشه مدرن جامعه.
- 9- رضوانی، محمدرضا، منصوریان، حسین، احمدی، فاطمه، 1388، ارتقای روستاها به شهر و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی (مطالعه موردی: شهرهای فیروزآباد و صاحب در استان‌های لرستان و کردستان)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، شماره 1، بهار.
- 10- لطفی، صدیقه، 1388، مفهوم کیفیت زندگی شهری: تعاریف، ابعاد و سنجش آن در برنامه‌ریزی شهری، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی، سال اول، شماره 4، صص 80-65.

11- حریری، محمود، میرزایی، خلیل، جهرمی، اعظم، 1388، چگونگی وضعیت کیفیت زندگی شهروندان شهر جدید پردیس، فصلنامه پژوهش‌های اجتماعی سال دوم، شماره 4. تهران.

- 12- Allen, J, Voget, R and Cordes, S. 2002. Quality of Life in Rural Nebraska: Trends and Changes, Institute of agriculture resources.
- 13- Apparicio, Ph., Anne - Marie Se guin, Naud, D. 2008. The Quality of the urban Environment Around Public Housing Building in Montreal: An Objective Approach Based on GIS and Multivariate statistical Analysis, Soc Indic Res, 86:355-38.
- 14- Diener E, Eunkook, S. 1998, Measuring quality of life: Economic, Social, And Subjective indicators, Social Indicators Research to, 1997: 189-216.
- 15- Lee, Y.I. 2005, "Subjective Quality of Life Measurement In Taipei", Building and Environment 43:1205-1215.
- 16- Veenhoven, R. 2007. "Quality of Life Research", In :Bryant ,C.D. Peck ,D.L. 21st Century Sociology, A Reference Handbook, Sage ,Thousand Oaks, California USA.2007. ISBN978-1-4129-1608-0 V2, Chapter 7:54-62.
- 17- Zeren Gulersory, N and Ozsoy. A and Tezer, A and Ginli Y, reyhan and Gunay, Z. 2009. Strategic quality planning in urban environment, ITU A/Z, V:6 NO:1.109-125.
- 18- Zhao, B. 2004. Perceptions of Quality of Life And Use of Human Services By Households: A Model, Dissertation, The Graduate School University of Kentucky.

